

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — 4 cor.
Pe 1/2 de an — — — 2 „
Pe 1/4 de an — — — 1 „
Un număr 8 fileri.

Pentru străinătate:
Pe un an — — — 6 cor.
Pentru America:
Pe un an — — — 2 dolari

**ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT
DIN UNGARIA**
APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația:

BUDAPESTA, VIII, CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.
Tot aci să primesc anunțuri cu prețuri moderate.

Cătră poporul muncitor din Ungaria!

Muncitori!

Săptămîna trecută a apărut ordinațiunea ministerială despre noua împărțire a cercurilor electorale. Prin asta a fost înlăturată și cea din urmă piedecă legală dinaintea intrării în vigoare a noii legi electorale, a încetat și cel din urmă pretext legal, ca pe baza vechii legii electorale să se mai poată face o alegere în Ungaria.

Astfel trebuie să ne dăm seama acum, că atît țeara cît și partidul socialdemocrat se află înaintea unei noi stări politice. Mandatul parlamentului de azi peste un an va expira: peste un an vor fi noi alegeri în Ungaria și prin asta va veni timpul, cînd poporul muncitor din țară se va putea răfui cu regimul corupt al partidului muncii, care dripește toate libertățile, împiedecă bunăstarea poporului și servește numai interesele bogaților și puternicilor. La răfuiala asta mare nu se poate pregăti destul de în vreme, destul de conștiincios, destul de temeinic și noi muncitorii socialdemocrații, deja de acum trebuie să ne apucăm de muncă.

Dreptul de vot ce va intra în vigoare e batjocura înaintării democratice, dejucarea dreptelor cerințe politice ale muncitorimei și în general al oamenilor săraci, armă spre susținerea și întărirea puterii claselor avute. Acest drept de vot voește să țină în robie pe cei apăsați, în mizerie pe cei săraci, și pune țara întreagă în serviciul puterii unite a marilor capitaliști și mari proprietari. Acest drept de vot voește ca și în viitor parlamentul și guvernul să servească numai interesele boga-

ților și puternicilor. Acest drept de vot țin-tește într'acolo, ca o mică ceată de trîntori și în viitor să calce în picioare libertățile publice, să scumpească traiul și să încarce toate po-verile statului pe spinarea celor săraci. Mizeria, robia, neștiința — aceste îngrozitoare rani ale țării — sunt roadele domniei de clasă maghiare. Acel drept de vot ce acum intră în vigoare, s'a făcut cu gîndul și cu voința, ca această domnie de clasă zămislițoare a mize-riei, robiei și neștiinței să rămînă și pe mai departe constituția politică a poporului din Ungaria.

Dar această domnie de clasă numai la ve-dere, numai în afară e tare. Cu mijloacele normale ale lup ei politice nu se poate susține: asta e cauza violențelor, a fărădelegilor, din care e compusă istoria celor din urmă doi ani. Dar nu numai corupția și fărădelegile arată slăbiciunea acestei domnii de clasă, ci și faptul, că în dreptul de vot, care a fost făcut tocmai spre apăsarea acestei domnii de clasă, a trebuit lăsată o știrbitură a vechei constituții potrivnice poporului. Nici sistemul cel mai reacționar, mai dușmănit al popo-rului nu putea aduce o lege electorală, care să fi susținut întreaga nedreptate revoltătoare de pînă acum a clasei muncitoare. Dacă în Ungaria vor fi alegeri în 1915: atunci, deși nu clasa muncitoare, dar o parte a acesteia nu numai prin demonstrații, prin agitația politică, prin adunări și tipărițiuri, ci și prin voturile sale va putea să-și spună cuvîntul la alegeri. Iși va spune cuvîntul primadată pentru ca în

Tovarăși!

spiritul solidarității să protesteze contra fap-tului, că partea cea mai mare a muncitorimei a fost scoasă de pe tărîmul drepturilor politice, și își va spune cuvîntul ca puterea muncitorilor ajunși deja la dreptul de vot, să o folo-sească spre cucerirea adevăratului vot univer-sal atît pentru bărbați, cît și pentru femei.

Muncitorimea din Ungaria pînă acum a fost scoasă cu desăvîrșire din rîndul alegătorilor și acum iarăși numai o frîntură a ei va lua parte în lupta de alegere. Dar totuși munci-torii cari vor avea drept de vot, sunt în cu-rat cu aceia, că acest drept puțin ce l-au pri-mit, e rezultatul luptei eroice, al avînturilor frumoase, a multelor jertfe și suferinți purtate de întreaga muncitorime. Fiecare muncitor, ce va ajunge în lista alegătorilor, și dela fonda-rea Ungariei încoaci primadată va avea ocazie a-și spune cuvîntul în marea muncă a stabili-rei voinței de stat, e în curat cu aceia, că la spatele dreptului acestuia stă jertfa amară și noianul de suferinți al multelor mii de munci-tori. Prigoana autorităților, sabia poliției, su-lița jandarmilor, temnița, nemărginitele jertfe materiale — puterile astea au cucerit pentru o parte a muncitorimei dreptul acela, care numai atunci are adevărată însemnătate și va-loare, cînd se extinde asupra tuturor oamenilor adulți. Aducînd-ne aminte că și acest drept individual e rezultatul luptei duse de întreaga muncitorime, noi, conducătorii partidului social-democrat punem jurămint în numele întregii muncitorimi și primadată în numele muncito-rilor ajunși la vot, că nu ne vom liniști, că

FOIȚA

TEATRU MUNCITORESC

Heyermans Herman

NUMĂRUL OPTZECI

Tablou din viață, pentru popor

Trad. de I. Ciser.

— Urmare și fine. —

SCENA III.

Bătrînul, copilul.

Copilul: Bunicule!

Bătrînul: Da!

Copilul: (Misterios.) Acesta a fost un... un hoț?

Bătrînul: Nu, copilul meu.

Copilul: Ba da, doar' a furat trei mere...

Bătrînul: Acela nu-i furt...

Copilul: Atunci care e furt, bunicule?

Bătrînul: Furt e acela, cînd... Vezi aci copacii ăștia? Cum se numesc?

Copilul: Sălci.

Bătrînul: Da. Sălciile pletoase. Acestea cresc aci așa dela sine, nimeni nu știe cum. Și pentru că nimeni nu știe, oamenii spun că Dumnezeu le îngrijește și le face să crească. Vara au frunze verzi — iarna însă au numai crăcile. Sălciile astea aci, și cele de dincolo și celelalte; sunt ale tale, ale mele, ale soldatului și ale tuturor... Pentru că aceia ce Dumnezeu nu a dăruit cuiva, e al tuturor. Înțelege?

Copilul: Da, înțeleg bunicule.

Bătrînul: Așa copilul meu. Toate sunt ale noastre, ale oamenilor... Al nostru e aerul, lumina, soarele, pămîntul, pomii și roadele lor... Ai drept la toate ce sunt pe pămînt, — pentru că vezi, auzi, simți, respiri și te hrănești. Cu un cuvînt fiindcă trăești. Acestea să le ții minte ca să le știi dacă vei crește mare... Nici n'ai fi născut copilul meu, dacă precum e obicei să se spună — Dumnezeu nu ți-ar fi dat drept la toate astea. Și acum ascultă aci. — Eu n'am să mai trăesc mult, pentru că părul mi-a albit. Dacă omului ia albit deja părul, aceasta e tot așa ca atunci cînd planta vestejește. Planta aceia în primăvara viitoare nu va mai înverzi... Știi cum s'a prăpădit trandafirul de acasă? La început a fost așa de fraget, așa de frumos — pe urmă, tu i-ai rupt crângile, auzei trosneturile crăcuțelor ce le rupeai — pe urmă... s'a prăpădit. Tot așa voi muri și eu — poate mîne, s'au poimîne, s'au poate peste un an. Pe urmă mă vor îngropa, mă vor pune în pămînt, pe care acum ședem. Pentru aceia nu trebuie să ne speriem, pentru că asta e ordinea vieții, și e frumoasă.

Peste cîtiva ani voi învia la o nouă viață, voi trăi ca frunza copacilor, ori ca fire de iarbă, ori ca parfumul îmbătător al florilor — ceiace e tot una. Tu rîzi copile? Firește, tu acesteia încă nu le pricepi. Lucrul cel mai de seamă e să fi bun către alții, să iubești pe oameni — pe cei cu sufletul mare — să te bucuri de lume, de viață...

Toți acei pe cari îi cunoști: tată, mamă, bunie, bunică, — săraci și bogați; cerșetori și împărați, toți fără excepțiune vor muri și se vor transforma în plante, în apă, în lumină, în căldură și așa mai departe. Și pentru că puterea creatoare toate acestea le-a creat așa că nimeni nu poate schimba acest mers al vieții, de aceia trebuie să iubești tot și toate acelea ce te înpresoară încontinuu, — în tot-deauna, în toate zilele, în toată ora. Numai acela e adevărat om bun, care iubește pe toți. Așa dară, dacă vei iubi toate și pe toți, atunci nu-ți vei deține nimic pe seama ta din bunurile pămîntului, căci vei avea în vedere că pămîntul e al nimănui, — roadele însă sunt ale tuturor.

Copilul: A tale, a mele, a soldatului, a mamei, a tatălui? și a tuturor?...

Bătrînul: Da, ale tuturor... Dar pentru aceia totuși nu ai voe, ca iarna să rupi crângile uscate ale copacilor...

Copilul: Bunicule, dar tu ai spus...

Bătrînul Da, da — am spus, cum a fost creată lumea, aceiace ar trebui să știe toți oameni dela sine. Cu timpul însă pe pămînt s'a întîmplat o mare nedreptate. Intre oameni de mult, de mult s'au găsit unii oameni foarte puternici — și o mulțime de oameni răi, și prin urmare cei puternici și cei răi au pus stăpînire pe pămînt, pe țări și pe tot ce au fost în ele, iar pe ceilalți oameni iau făcut robi. Aceștia au fost hoți. Și urmași lor sunt tot aceia...

Copilul: Da, da! Aceia au fost hoții...

vom lucra cu toată puterea, cu tot curajul, cu toată priceperea și puținul drept ce l-am primit îl vom folosi, ca

pe frații noștri rămași nedreptățiți,

poporul muncitor al țării să-l ajutăm la dreptul acela, care nu înseamnă numai putere politică, ci și pine, libertate și cultură!

În lupta pentru votul universal muncitorii au umplut temnițele, au fost transportați cu șupa, au ieșit înaintea focurilor și sulitelor polițienești, iar în falcă zi de 23 Maiu 1912 au arătat, că sunt în stare a se împorivi tuturor brutalităților venite din partea stăpînitorilor. Acum cînd am ajuns la înțrarea în vigoare a noii legi electorale, nu cu o însuflețire și abnegațiune mai mică, ci cu *alte mijloace* trebuie să luptăm pentru dreptul nostru al tuturor. Partidul socialdemocrat e partidul *masselor mari*. Toate rezultatele ce le-a ajuns nu le mulțumește puterii singuraticilor, ci însuflețirea și muncii desinteresate a muțimei. Drepturile ce le-am primit, *massele, mulțimea le-a cucerit*. Dar după cum numai prin luptă am putut cîștiga unele drepturi, tot așa numai prin luptă ne vom putea folosi de ele. A trebuit să luptăm pentruca legea să dea drept de vot citorva muncitori. Dar tot așa trebuie să luptăm acum pentruca muncitorii să ajungă în listele electorale. Abuzurile administrative, o mulțime de greutăți preserise de lege stau obstacol între muncitorul înzestrat cu dreptul de vot și între dreptul său. Greutățile astea trebuie să le înfruntăm, obstacolele astea să le trecem, pentruca cel puțin acei muncitori, cărora și legea a fost nevoită a le da dreptul, într'adevăr să se și folosească de el.

De aceea chemăm pe toți muncitorii ca de pe acum să se intereseze și să caute, care e acela dintre ei, căruia noua lege îi dă drept de vot. Chemăm pe muncitori, ca deja acum să caute și să-și cîștige toate certificatele, cari sunt de lipsă pentru validitatea dreptului de alegător asigurat de lege.

Organizațiile partidului socialdemocrat vor sta într'ajutor muncitorilor în munca asta, nu numai cu sfaturi, ci și cu fapte. Dar totuși deja acum atragem atenția muncitorilor spre aceea, că lupta ce se duce pentru formarea dreptului dat de lege într'o realitate, singur *massele muncitoare* trebuie să o poarte, ele trebuie să grijească și să păzească ca apăsarea administrației, a stăpînitorilor să nu le răpească dreptul acela, ce cu prețul atitor lupte

l-au cîștigat pentru o parte a muncitorimei. De aceea în viitorul cel mai apropiat asta să ne fie deviza:

nici un muncitor nu e permis să rămână afară din listele electorale, dacă corăspunde cerințelor legii. De vom ajunge cu toții în liste și atunci vom fi puțini, nici atunci nu vom avea puterea ce corăspunde *însemnății sociale a clasei muncitoare*. Însă trebuie să apucăm toate mijloacele, trebuie să ne folosim de toate posibilitățile, căci în mijlocul stării de azi numai așa vom putea birui acea domnie de clasă, acărei apăsare îngrozitoare o suferă și o poartă țara întreagă.

Dacă — după cum spun ei — dreptul acesta va face cu puțință ca clasa muncitoare să cucerească o parte din puterea politică: atunci vor cădea, pentrucă atacul muncitorimei va dărîma puterea lor. Dacă — după cum spunem noi — legea asta nu face cu puțință muncitorimei să cucerească nici întru cîtva puterea politică: atunci încă vor cădea, pentrucă în veacul al XX-lea nici Ungaria nu mai poate dăinui cînd popoarele îi sunt încătușate și nedreptățite. Însă ambele posibilități numai astfel se vor înfăptui, **dacă muncitorii se vor folosi de dreptul asigurat prin lege. Aceasta numai prin muncă mărunță și conștiencioasă** se poate face. Muncitorii înzestrați cu drept de vot numai atunci se vor putea folosi de dreptul acesta, dacă în lupta lor sunt ajutorați de *muncitorimea întreagă*, dacă ei, cei îndreptățiți vor simți că la spatele lor se află *milioanele* aceluia cari au rămas fără drept. De aceea munca ce se începe acum și la care vă chemăm pe voi, frați muncitori, numai munca *întregei clase muncitoare, a tuturor muncitorilor organizați socialdemocrați* poate fi.

Și precum lupta electorală a partidelor socialdemocrate din toată lumea nu e numai luptă politică pentru cîștigarea de voturi și mandate, ci e totodată și o puternică muncă de agitație și luminare: tot așa și partidul socialdemocrat din Ungaria *la fel cu partidele muncitorești internaționale* intră în luptă

înarmat cu întregul principiu al lunei socialiste,

acărei mijloace mai principale sunt zidirea organizațiilor, întărirea presei partidului, răspîndirea literaturii socialiste și deșptarea *masselor nepăsătoare*.

Marea luptă a muncii și a capitalului, a sărăciei și avuției, a robiei și libertății, ce se

duce în lumea întreagă, în Ungaria a ajuns la un *nou punct de întoarcere*. Noi credem și suntem siguri că înălțătoarea luptă de desrobire a muncitorimei va însufleți și va îndemna la muncă fără preget și pe proletarii din Ungaria întocmai ca și pe frații noștri din toată lumea. Și dacă va fi așa, dacă muncitorii din Ungaria nu se vor retrage dela munca mărunță și obositoare de organizare, tot așa precum au ținut piept față de toată prigoana autorităților și loviturilor stăpînitorilor, atunci munca aceasta va fi rodnică și ne va duce mai aproape de ținta noastră măreată: *de desrobirea clasei muncitoare*.

Cu salut frățesc

Partidul socialdemocrat.

Inaintea noii legi de presă.

Ne aflăm în ajunul zilei aceleia, cînd va intra în vigoare noua lege de presă. În 12 Aprilie se va înmormînta și mica libertate de presă ce o mai aveam și atunci guvernul banditeșc de azi va începe cu ajutorul legii sale să stîrpească toate foile din țară, cari nu-i sunt pe plac și mai cu seamă foile noastre, ale muncitorimei.

Pretutindeni în țara întreagă se va începe o goană selbatică împotriva aceluia, cari vor îndrăzni să-și mai spună cuvîntul, să protesteze contra nedreptăților, se desvelească furturile, panamalele făptuite de stăpînitori și să i-a apărarea celor apăsați. Îndelungați ani de temiță se vor arunca pe capul celui ce va mai scrie ceva și nenumărate pedepse în bani se vor năpusti asupra foilor, cari vor mai publica lucruri neplăcute guvernului.

Nouă, muncitorilor nici legea veche nu ne-a asigurat vreo libertate mai însemnată. Noi și 'n trecut am fost persecutați, noi și 'n trecut am îndurat pedepsele cele mai barbare. Tovarășii noștri și 'n trecut umpleau temnițele, puținii bani ce-i aveam și 'n trecut ni-i răpeau stăpînitorii. În viitor însă toate acestea vor fi și mai aspre, pedepsele vor fi și mai nemiloase.

Dar oricum va fi, noi muncitorii avem lipsă mare de presă, căci foile ni sunt singurele arme de luptă contra tuturor nedreptăților ce ni-se fac. Foile burgheze și naționaliste sunt pline totdeauna cu fleacuri, cu fraze bombastice și povești sarbede; ele nici cînd nu se ocupă în mod serios cu trebuințele și dorințele poporului muncitor. Numai presa muncitorească e aceea care îmbrățișează orice

Bătrînul: ... Vezi, acum ne trudim întru aceea, că pămîntul pe care stăm, aerul, lumina care ne dă viață, să le facem iarăși libere spre folosința tuturor... Ca toți să trăiască fericiți pe pămînt... Mai tirziu — cînd vei crește mare — dacă vei fi cu minte și curajos, ne vei ajuta și tu la munca asta. Pentru asta a suferit și tatăl tău acum și noi toți.. Tatăl și mama ta, te vor învăța la acestea, precum eu l'am învățat pe tatăl tău... Aceasta-ți va fi moștenirea... Poți să vezi deci, că omul acela, care s'a eliberat acum nu a fost hoț. L'au făcut numai să creadă că e hoț...

Copilul: Da, zău nu a fost hoț. Și el totuși crede, că e hoț... Oh, vai!...

Bătrînul: Iată, a venit mama.

SCENA IV.

Bătrînul, Copilul, Femea.

Femea: Căruța a mers foarte încet. Mi-a fost așa de frică că voi întîrzia...

Bătrînul: Ai venit încă prea de vreme...

Copilul: Mamă, aci au ars atîtea lumini! Au fost poate o sută de mii. Și acum s'au sfîrșit.

Bătrînul: Se creapă de ziuă. Tu iară ai plîns. Ochi-ți sunt roșii de tot...

Femea: Doi ani! O doamne!... (Isbucnește într'un plîns amar.) Doi ani să fi închis în acei patru pereți înguști, ca o fiară sălbatică!... Doi ani să fi departe, lipsit de nevastă, de copil!... Doi ani, să mîncîci așa o mîncare, de care ți-e scîrbă, pe care stomacul nostru nu o poate suferi... Ah, bietul meu bărbat.

Bătrînul: Să fim veseli, că a trecut...

Femea: A trecut? A trecut? Tată, tu nu-mești asta că a trecut?... El nu-și va mai recîștiga niciodată sănătatea, plăcerea de viață și sprinteneala din nainte. Ultima dată cînd am fost la el, nici n'am putut să-l văd, pentrucă am vorbit cu el, fiind după gratie, în prezența temnicerului. Doi ani să alegă mazăre... așa un om ca el, care ziua noaptea citea, învăța și cu un entuziasm înflăcărat vorbea despre ordinea lunei; despre menirea socială a oamenilor... El... să fie silit la o ocupațiune așa de distrugătoare, doi ani, fără să scoată un cuvînt, o vorbă. Se poate închipui o chinare mai îngrozitoare și mai ucigătoare?... O bietul meu bărbat chinuit!...

Bătrînul: Doar o să-l vedem numai decît. Ori și cum, dar peste ce a fost mai greu totuși am trecut... Vîno copila mea, strîngeți puterile nu-l primi cu ochi așa de plîși...

Femea: (Plînge încontin.) Și ce rău a făcut el? Pentruca a trebuit să suferă așa?... Bătrînul: Aci e un soldat de sentinelă...

Femea: ... „Les Majeste“!... „Les Majeste“! Să respire un aer ca animalele din grajd... Un hîrdău, plin cu scîrnăvii, cei otrăvește aerul din cămăruța-i mică. Nici un ziar, nici o carte, nici o distracție... Nici vizita cuiva, timp de doi ani... „Les Majeste“... Doi ani... (un clopoțel începe să sune.) Doamne, ce va fi acum?!...

Bătrînul: Acum încep la lucru.

Femea: Și el încă nu vine... Of! Of!

Bătrînul: Poate că n'ue încă opt ore.

Copilul: De ce au sunat bunicule?

Bătrînul: Taci... Ioane!

SCENA V.

Bătrînul, Copilul, Femea și al doilea deținut.

Femea: Acesta nu-i Ion!

Al doilea deținut: (Cu voce surdă.) Care drum duce la oraș. Acesta? Mulțumesc.

Femea: Nu mai vin alți?

Al doilea deținut: De sigur că mai vin... E departe de aci orașul?

Bătrînul: Drum de un ceas.

Al doilea deținut: Vă rog, n'ați văzut pe aici o femeie.

Bătrînul: Nu, pe nimeni.

Al doilea deținut: Doar a știut timpul.

Bătrînul: Pe cine cauți, mă rog?

Al doilea deținut: Pe ea o caut... O caut. Poate că a murit deja. — S'au poate...

Bătrînul: (se latină.)

Bătrînul: Ții rău?

Al doilea deținut: Simt că ameteșc...

Să mor cel puțin liber... Mi-a trecut deja.

Ea mi-a scris mie, și iată că nu e aci!... De trei ani nu ne-am văzut unul pe altul...

Bătrînul: Nu te-a vizitat în timpul ăsta niciodată?

Al doilea deținut: Nu, n'au lăsat-o să mă vadă, pentrucă n'am fost cununați... Dar a rămas însărcinată cu mine... Păi, rămâneți cu bine.

Copilul: Nu n'tracolo... Ineoaci trebuie să te duci nened!

Al doilea deținut: Iți mulțumesc, copil!

Femea: ... Of și el încă tot nu vine!...

Al doilea deținut: Și dintre d-voastră e cineva deținut?

Femea: Da, bărbatul meu...

plingere a muncitorimei, care luptă fără popas pentru binele clasei muncitoare. Alte foi caută să întunece creierul poporului, iar presa muncitorească luminează ca facla în întuneric și luptă, atacă pe cei puternici, pretinde dreptate pentru cei slabi și săraci.

Și tocmai pentru că foile noastre îndeplinesc o chemare atât de mare și înălțătoare, guvernul voește să le amuțească glasul și să le nimicască.

Dar putem fi noi nepăsători față de ținta asta ticăloasă? Inceta-va oare răsunetul glasului nostru în viitor? Nu și nu! Zadarnice vor fi pedepsile, zadarnice orice persecuții, căci ele nu vor putea să ne înblânzească. Poporul muncitor trebuie să lupte pentru desrobirea sa și când e vorba de-a trebuință atât de arzătoare, noi nu vom cunoaște piedeci, ci înbărbătați de fărădelegile stăpînitorilor, vom urma lupta cu'n avînt și mai mare, pentru că suntem convingși că dreptatea noastră va trebui să învingă.

CRONICA

IN ȚARĂ.

Liniste în politică. Înainte de Paști Camera și-a suspendat ședințele, partidul muncii serbează și astfel e liniște. În parlament nu se mai bat deputații, garda parlamentară nu mai scoate afară pe opoziționiști, toate au încetat deocamdată. Dar numai deocamdată, după sărbători iarăși se va începe comedia.

Desbaterea chestiei naționaliștilor în Oradea-Mare. Societatea sociologică din Oradea-Mare a pus la cale o desbatere a chestiei naționalităților și a chemat la conferință pe toți aceia cari se străduiesc a lumina și de-curca această întrebare arzătoare. Conferința s'a ținut în 4 și 5 Aprilie, fiind foarte interesantă. Diferiți vorbitori au luminat chestiunea din diferite puncte de vedere. Astfel a lămurit starea chestiei de naționalități și îndreptățirea cererilor naționalităților pe de-o parte cunoscutul sociolog *Jászi Oszkar*, care în opera sa foarte însemnată despre chestia de naționalități pretinde drepturi ce asigură libera dezvoltare a culturii fiecărei naționalități pe temeiul limbei sale.

Era vorba ca și profesorul din Cluj *Apáthy István* să-și desvolte părerile la conferința asta, dar din unele motive nu s'a prezentat, ci înainte de conferință a scris un articol în zia-

Dar să-și de-a seamă și tovarășii de zilele de grea încercare ale presei muncitorești din Ungaria. Stăpîni și-au pus de gînd să ne nimicască foile, dar noi să ne astringem mai aproape de ele, să le apărăm și să le iubim, că sunt ale noastre. Să ne astringem mulți, mulți de tot în jurul lor, căci numai așa vom putea înfrunta atacurile ce ni-se vor face!

În lupta ce o ducem pentru o viață mai vrednică de trăit, foile ni sunt arma cea mai principală. Fără foi mișcarea noastră ar fi moartă. Deci dacă avem acum cu toții o chemare mai însemnată, apoi asta e *de-a câștiga cititori cît mai mulți la foile noastre muncitorești*.

Noi, muncitorii români din Ungaria o singură foare avem, care ne apără și luptă pentru binele nostru. „Adevărul“ ni-e unica armă. Pe acesta să-l imputernicim și să-l desvoltăm, să-i câștigăm abonați cît de mulți — și atunci vină noua lege de presă, vină orice prigoană, — nu ne pasă și nu le vom lua în seamă!

rul „Magyarország“, în care dovedește că e orbit cu deseversire de șovinism.

Directorul „Românului“ din Arad, *Vasile Goldiș* a vorbit din punctul de vedere al naționaliștilor români.

Părerea noastră, a socialdemocraților despre singura deslegare a chestiei naționalităților, pe temeiul democrației și al drepturilor neștirbite recunoscute tuturor locuitorilor țării, fie de orice neam ar fi, a fost talmăcită de tovarășii dr. *Ágoston Peser* și dr. *Eugen Rozvány*.

La discuția ce a urmat au luat parte mai mulți vorbitori. Ascultătorii cari erau de față nu odată au provocat scene furtunoase aplaudînd s'au desaprobind pe cite un conferențiar.

Petrecerea de Paști a secțiunii din Budapesta. Secțiunea noastră din Budapesta aranjează în prima zi a Paștilor românești, *Duminecă la 19 Aprilie n. 1914 în saloanele reuniunii protestante (Protestants kör) din cercul VIII., Alföldi-utca 13, o mare reprezentație teatrală împreună cu dans, cu un program foarte bogat. Corul secțiunii va intona mai multe cântece, se vor preda două piese teatrale, unii tovarășii vor declama și la urmă se va juca Caluzerul și Bătuta. Dans va fi pînă dimineța la orele 5. Începutul seara la orele 8 precis. Intrare liberă. Programul cumpărat înainte 1 coroană de persoană, la cassă 1 cor. 20 filer., țărani și soldații vor plăti jumătate.*

Al doilea deținut: Și osînda lui s'a terminat?

Bătrînul: Slava domnului!

Femea: Dar unde stă atîta? De ce nu vine odată?

Al doilea deținut: Nu-ți mai face inima rea. Bucură-te, că scapă odată și el. Pentru că-i de nesuferit viața într-o așa celulă... Eu sunt sfîrșit de tot. Astăzi cînd în cabinetul directorului m'am uitat în oglindă nu m'am mai cunoscut... După atîta timp omul se sperie de el însuși. — De altfel în noaptea asta n'am dormit de loc... din cauza enervării, pentru că pe coridorul nostru au fost niște țipete și răcnete... îngrozitoare!

Bătrînul: Țipete? Răcnete?

Al doilea deținut: Da, iară a înebunit unul.

Femea: A înebunit?

Al doilea deținut: ...Asta se întimplă des, cite odată omul simte așa, ca și cînd liniștea, tăcerea aceia mormintală iar sfredeli creierul... atunci omul începe să plîngă și plînge și geme ceasuri întregi, încotinu. De trei ori am auzit aceste țipete și răcnete îngrozitoare. Acum doi ani, luna trecută și în noaptea asta... Numai cînd l-au scos din celulă și... l-au pus în cămașa de forță... și probabil l-au pus sub duș rece... atunci s'a făcut odată liniște — și am ațipit nițel. Acesta mi-a fost marșul meu de despărțire. Nu-l voi uita niciodată... pentru că a fost îngrozitor.

Femea: Pe care coridor sa întimplat asta?

Al doilea deținut: Pe coridorul meu și numărul mi-a fost optzeci și doi.

Femea: Optzeci și doi?...
Bătrînul: Optzeci și doi?...

Al doilea deținut: Predați bărbatului dumniavoastră salutările mele. Rămîneți cu bine!...

Bătrînul: Mergi cu bine!

SCENA VI.

Bătrînul, Copilul, Femea, Soldatul. (Tăcere lungă chinuitoare. Toți stau nemîșcați... în prada unor bănueli îngrozitoare. — So datul începe să umble în sus și în jos.)

Copilul: Bunicule!

Bătrînul: Taci! Nu spune nici un cuvînt!

Femea: (Obosită de așteptare se scoală, se duce la poarta temniței și trage clopotul. La acest semnal o fereastră se trage la o parte.) Aci? — Aci e?...
Portarul: Ce vrei dumniata?

Femea: Aștept să iese numărul 80...

Portarul: Numărul 80?

Femea: Azi trebuie să se elibereze și nu vine... Nu vine...
Portarul: Știi sigur, că azi se eliberează?

Femea: Da! Da!

Portarul: Am să mă interesez ce-i cu el. (Trîntește fereastra la loc.)

Femea: (Sprijinindu-se de poartă.) Vai de mine!

Soldatul: Aci n'ai voe să stai... La o parte.

Femea: (Cade fără puteri lingă bătrîn.) Tată, tată eu sunt pierdută...

Bătrînul: Ești foarte agitată, ești bolnavă... Hai să mergem mai încolo!...

Copilul: (Ride nervos.) Mama plînge, cînd vine tata... Mamă, nu mai plînge!

Despre mișcarea sindicală internațională.

O conferință a tovarășului Karl Legien.

Președintele Uniunii internaționale a sindicatelor, tov. Karl Legien aflîndu-se într'un turneu de conferințe, la 7 Aprilie, Marți seara a ținut în Budapesta o conferință frumoasă și plină de învățături despre mișcarea sindicală din toată lumea.

În primul rînd descrie începutul și dezvoltarea mișcării sindicale. Spune că împrejurările din unele țări sunt atât de deosebite, încît azi încă nu puteam vorbi despre unitatea mișcării sindicale. Pentru cultivarea legăturii internaționale servește secretariatul internațional, care lămurește muncitorimea despre evenimentele întîmplate în toate țările. Numărul muncitorilor organizați din cele 19 țări ce stau în legătură cu secretariatul internațional e de 12,368.000. Dintre aceștia 7,394.000 aparțin secretariatului internațional.

Vorbînd aparte despre mișcarea fieștecărei țării spune, că Anglia nu mai conduce pe terenul organizării. Muncitorimea engleză e grupată în mai mult de o mie de organizații. Faptul acesta are urmări neplăcute, însă e aproape timpul, cînd va trebui să se schimbe stările și 'n Anglia. Nici în Franța nu se poate afla tipul organizațiilor dela noi. Muncitorimea franceză și acum aduce omagiu obiceiurilor revoluționare și asta îi întunecă privirea. Francezii spun: Noi n'avem organizații puternice, dar în schimb avem însuflețire. Sindicaliștii cu greva gen-rală voesc să dărime ordinea socială de azi. Despre parlament nu voesc să știe nimic. Dealtfel ferirea de o mișcare sindicală sistematică și conștiencioasă caracterizează muncitorimea tuturot țărilor latine.

Însă și în Franța încep a se schimba lucrurile înspre bine. În Portugalia, Spania și Italia stările sunt cam la fel cu cele din Franța. În Belgia și în Olanda sunt unele desbinări între muncitorime. Organizațiile statelor scandinave sunt de model. Muncitorimea e solidară și 'n partea cea mai mare e organizată. În Germania dezvoltarea organizațiilor a înaintat cu pași uriași. Dela 1891 pînă la 1912 organizațiile germane au plătit ajutoare în caz de morb, lipsă de lucru, etc. în sumă de 166 milioane 565 mii de mărci, iar pentru ajutoarea greviștilor au dat 121 milioane 376 mii de

Femea: Of, ingerașul meu! Ingerașul meu! (Se deschide poarta, femea sare speriată).

Portarul: Numărul optzeci s'a înbolnăvit.

Femea: Bolnav? — Bolnav? A nebunit? El e acela care a nebunit azi noapte?...

Portarul: Azi noapte — da...

Femea: (În delir.) Lăsați-mă la el!

Portarul: Nu se poate.
Femea: Dar eu vreau — eu vreau. Lăsați-mă la el!

Portarul: Nu se poate. Aibi minte.

Femea: Of! Te rog, te implor, omule!!!

Înțelege-mă! Fie-ți milă!!

Portarul: Dar dacă nu mai e aici.

Femea: O cerule! Nu mai e aici?...

Portarul: Azi dimineată de cu vreme l-au dus de aici.

Femea: L-au dus?... (Portarul închide poarta.)

Bătrînul: Of, copilul meu sărman.

Femea: (Lovind cu pumnii în poartă.) Deschideți! — Deschideți!... Vreau să intru în lăuntru.

Soldatul: (Cu privire sălbatecă.) Pleacă de aci! — N'ai voe să te apropii de poartă!

Femea: Deschideți!... Dați-mi înapoi bărbatul!... La-ți chinuit pînă la moarte... Ioane! Dragă Ioane! Trezește-te! Eu, sunt aci...

Bătrînul: Vino odată! Vino copilul meu sărac... Nu mai e speranță...

Femea: L'au înebunit! Într'o celulă murdară și ucigătoare, despărțit de orice ființă vițuitoare... Of, criminalilor! Ucigașilor! (Cade leșinată.)

Copilul: (Țipînd.) Mamă! Dulcea mea mamă! (Cortina cade.)

mărci. Vorbind despre Austria spune că separatismul național din organizațiile de acolo are urmări păgubitoare. În monarhia austro-ungară chestiunea denaționalității joacă încă un rol destul de însemnat și muncitorimea face o greșală de neiertat, cînd se lasă sedusă de șarlatanii naționaliști. Amintește apoi despre mișcarea sindicală din America și Australia și

la sfîrșit spune că muncitorimea organizată nu trebuie să se oprească nici un moment în luptă, dacă voește să ajungă la țintă și să dărîme domnia capitaliștilor, celor ce trăesc din munca altora.

Din Budapesta tovarășul Legien pleacă să viziteze și muncitorimea din statele balcanice și 'n primul rînd va ține o conferință la Sofia.

✂ VIATA BĂIEȘILOR ✂

Resultatele organizației.

I.

Despre trebuința organizării muncitorilor mai mult ne convingem atunci, cînd privim asupra datelor acelor, cari dovedesc resultatele organizării muncitorilor.

Din datele astea vedem, că cu cît ne întorcem mai napoi spre începutul organizării, cu atît sunt mai mici resultatele ajunse și cu cît intrăm mai bine în munca organizării, cu atît sunt mai mari și resultatele ajunse. Asta e și firese. La începutul organizării muncitorii trebuie să și dea silința a deștepta conștiința în tovarășii lor, ai face să înțeleagă însemnătatea și să și de-a seamă despre puterea organizației. Munca aceasta e foarte grea, căci mulți oameni în urma creșterii *nu îndrăznesc* a nisui spre mai bine.

Însă atunci cînd roadele organizației au putut fi văzute, atunci cu mult a fost mai ușoară și munca de organizare, căci puteau arăta muncitorilor neorganizați resultatele acelea, cari numai prin organizație le-au ajuns. Cu cît se aflau mai mult în munca de organizare, cu atît erau mai mari și resultatele ajunse, deoarece erau mai mari și puterile cari le-au produs.

De altfel așa suntem și cu chestiunea asta, ca și negustorul cu marfa sa. Și acesta, dacă poate vinde mai mult, atunci îi este mare circulația, iar dacă are circulație mare, atunci e mare și profitul. Dacă toți muncitorii angajați într'o meserie sunt membrii ai organizației, atunci acești muncitori foarte ușor pot ajunge rezultate prin organizație, deoarece organizația cuprinde în sine pe toți lucrătorii din meseria amintită. Adecă *cu cît se vor organiza mai mulți băieși spre apărarea muncii lor, cu atît vor fi mai mari și resultatele ce se vor ajunge*. Tocmai așa ca la negustor. Deosebirea e numai aceea, că pînă la negustor tot profitul e al *unui singur om*, dincoaci e al *tuturora*, cari i-au parte în organizație.

Era o vreme, cînd organizațiile nu puteau aduce membrilor lor nici un rezultat, ce s'ar fi putut vedea sau simți. Azi însă sunt în stare să și ajute membrii în cazul lipsei de lucru, de morb, ajută văduvele și orfanii muncitorilor. Dau apărare advocațială în afaceri de proces și încă ceiace e foarte de însemnat, plasează (mijlocește în muncă) pe cei fără lucru. Spre pildă în 1912 s'au anunțat la organizațiile din Ungaria 58.590 de muncitori fără lucru, dintre cari au fost plasați, au primit ocupația prin mijlocirea organizației 48.526 de inși. Nu e acesta un rezultat destul de frumos? Cu 840.212,27 coroane au fost ajutați cei fără lucru, morboșii, orfanii, văduvele și invalizii (neputincioșii) aceia, pe cari stăpînul fabricii după ce i-a jupuit o viață întreagă, i-a scos la stradă, fiind ei bătrîni și nemai putînd lucra.

Deocamdată e destul atît. În numărul viitor vom urma.

Băieșii români din Dorog.

Săptămîna trecută ne-au cercetat la redacție cîțiva băieșii români de loc din Prigor (cott. Caraș-Severin), cari se întorceau acasă din Dorog (cott. Esztergom), unde au lucrat în decursul iernii. I-am întrebat pentru ce pleacă acasă și ne-au spus că nu mai pot suferi viața grea, nu pot trăi din plata de nimic ce o primeau și astfel au fost nevoiți a părăsi baia. Și au adus cîteva bilete de plată cu ei, din cari am putut înțelege pe deplin mizeria și jupuirea de care au avut parte. Lucrau

bieții români, luna întreagă pentru cîte 60—70 de coroane. Dar nici atîta nu primeau, căci societatea totdeauna le detragea taxa pentru lada frătea-că, apoi o altă sumă pentru folosința materialului, altă pentru unelte, altă taxă de intrare etc., așa că la plată primea fiecare 40—50 de coroane. Erau unii mai bătrîni dintre ei, trecuți de 45 de ani, cari după statute n'ar trebui să mai plătească taxa la lada frătească, însă societatea le detragea și acestora din plată. Așa a făcut și cu Pavel Rotariu, om în vîrstă, căruia încă i-a tras 4 cor. 17 fil. pentru ladă. Astfel sunt jefuiți frații noștri muncitori, cari i-au lumea în cap, se duc pretutindeni spre a cîștiga cîte o bucată de pîne. Și nimeni nu se îngrijește de vindecarea re- lelor, nimeni nu sare în ajutorul celor asupriți. Domnii de tot neamul se îngrijesc numai de binele lor. Muncitorii ei singuri trebuie să și croiască o viață mai vrednică de trăit. Dar un om singur nimic nu poate face. Răul e mare și pe toți îi apasă, *deci toți trebuie să înceapă lupta împotriva acelor cari trag foloase din starea de azi*. Nu putem spune altceva, decît: toți muncitorii băieși să intre în organizație, căci numai prin organizație puternică se va putea ajunge la împiedecarea jefuirei.

De pe valea Jiului.

Înainte cu vreo cîteva săptămîni a apărut bilanțul societății salgotariene (Salgótarjáni kőszénbánya társulat), din care reiasă că anul trecut societatea a lucrat cu'n profit cu mult mai mare decît anii trecuți. Însă despre sistemul afurisit, despre despoierea muncitorilor, care a făcut cu puțință astringerea milioaneilor, nu amintește nimic raportul societății. Atît e de dezvoltată aici jupuirea muncitorilor, în cît poate în toată țara nu se găsec atîtea nemernici murdari, cari trăesc numai din sudoarea lucrătorilor.

Îngrijirea muncitorilor morboși încă e scandaloașă, pe cei cari sunt răniți în bae, îndată ce se pot mișca, îi trimite la lucru. Înzadar voește să lucreze muncitorul, că după o zi două iarăși e nevoit a se da bonnav. La stațiunea B. din Vulcan se află un nenorocit muncitor ciung, care la o explozie și-a pierdut patru degete dela mână. Acestuia încă i-s'a dat poruncă să meargă la lucru. După muncă de două zile i-s'a umflat mîna atît de mult, că iarăși s'a anunțat de bonnav. S'a dus la medic, care n'a voit să-l caute mai departe. Acum nu poate nici să lucreze și nu e căutat nici de medic. Astfel crece venitele bogatei societăți. E rîndul muncitorilor acum, ca prin organizație puternică să schimbe starea asta de lucruri.

ȘTIRI

— **Victima neglijenței.** O nenorocire înfiorătoare s'a întimplat luna trecută, în 15 Martie, în comuna Sonia din comitatul Hufnidoara. Băieșul Ioan Sorban mergînd seara spre casă pe drumul de țară, în întuneric n'a observat că la marginea drumului era o groapă de var neastupată. Groapa era a băilor erariale și bietul om neobservîndu-o în întuneric a căzut în ea. Pînă au dat să-l scoată nevasta și tovarășii săi, era deja mort.

Băieșul lucrează ziua întreagă în mijlocul tuturor pericolelor și seara se bucură dacă ajunge teafăr acasă. Dar iată că nenorocul și moartea l-a ajuns tocmai atunci cînd credea că a scăpat pentru un moment de pericolul

din bae. Și vinovată pentru moartea asta e numai baia erarială, care nu s'a îngrijit a se astupa groapa de var peste noapte. După nenorocirea asta se poate că se vor mișca și autoritățile, căuînd a îndrepta neglijența păcătoasă. Însă viața băieșului nimeni nu va putea-o reînpoia.

— **N'aveu bani buni, au falsificat.** Poliția din Deva a descoperit o societate ce se ocupa cu falsificarea banilor, care era organizată de o anumită Hajdu Lajosné. La locuința ei au aflat mașinile cu cari falsificau bani de argint de 1 și 5 coroane. Pînă acum au pus în circulație din banii aceștia mai mult de 9000 de coroane. Părtași ai cetei falsificatoare de bani erau Avram Gabor caifă de croitor, Alexandru Mărginean, Mihai Antonie, nevasta și copilul acestuia. Cei din urmă și-au petrecut într'o ospătărie din Deva, și au spus circiumarului de unde au atîția bani. Circiumarul a anunțat poliția, care Duminecă i-a deținut pe toți.

— **Preparandie românească de de fete în Lugoj.** Ministrul cultelor a dat permisiune ca dela 1 Septembrie a. e. să se poată deschide în Lugoj o preparandie românească de fete.

— **Nebunia militarismului.** Se anunță că guvernul sîrbesc a comandat la fabricele de arme din Germania 200.000 de puști și după cum se spune, tot atîtea și din Franța. Noi poveri pe spinarea poporului.

— **Rectificare.** În articolul „Domnul Goga și domnul notar“ din numărul trecut s'au strecurat mai multe erori, cari se îndreaptă astfel: Rîndul 24 dela început să se cetească: „scăpat din peană tocmai pe notarul Vălean îl face socialist“; — în rîndul 62: „Nicoară și cu țărănul Borza, soerul notarului“; — în rîndul 94: „Oameni buni am căzut la păcat, popa: ziceti, oameni buni, cu toții: „Dumnezeu să-l ierte“ și cu toții în cor zic înc'odată: „D-zeu să-l ierte“; — în rîndul 158: „jafului următoarele gidilituri sufletești“.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

*

Toate secțiunile din provincie sunt rugate a ne scrie cînd își țin convenirile, trimițîndu-ne totodată și raport regulat despre ședințele ce le au.

Comitetul central.

Dela secțiunea din Budapesta.

Duminecă la 5 Aprilie n. a vorbit la secțiune tovarășul Nicolae Cristea, care în drumul din America spre casă s'a oprit cîteva zile în Budapesta. În vorbirea sa, tovarășul Cristea a arătat stările din America, mișcarea muncitorească atît politică cît și economică. A amintit apoi despre mișcarea socialistă românească de acolo, care e speranță să se înpun- ternicească în viitorul apropiat.

La Ujpest a vorbit tovarășul Ioan Flueraș care a explicat programul partidului pe deamănunțit și la înțeles. La urmă îndeamnă pe românii aflători acolo să se alieze sub steagul roșu. După ce a mai vorbit și tovarășul C. Iordăchescu, însuflețînd pe cei de față, conferința s'a terminat.

Poșta redacției și administrației.

D. Gruin, Timișoara. Am primit banii trimiși, 4 cor. pentru foae. Abonamentul îți expiră la 1 Septembrie a. e. Vă mulțumim.

G. Man, Feniș. Am primit banii, ești achitat pe jumătate an, adecă pînă la 1 Septembrie a. e.

Moară de vânzare.

În comuna Szurdok-Kápolnok (cott. Solnoc-Dobâca) se află o moară de vânzare, cu ogradă și grădină. Prețul 8000 de coroane. Doritorii să se adreseze la Gacz László, Budapest, Váci-ut 190, ușa 14.

Redactată de un comitet.

Editor și redactor responsabil: Ioan Flueraș.

Tipogr. Világosság, a. a. Budapesta, VIII. Conti-utca 4.